

ÇOCUKLARIN OKUL ORTAMINDAKİ AHLAKİ ve SOSYAL KURALLARI AYIRTETME BECERİSİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Yrd. Doç. Dr. Zarife Seçer**

Yrd. Doç. Dr. Aysel Çağdaş**

Öğrt. Fahri Seçer***

ÖZET

Bu araştırmada okul dönemindeki çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural kavramlarını etkileyen bazı değişkenler incelenmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgisidir. Bağımsız değişkeni ise yaş ve cinsiyettir. Araştırma çalışma evrenini Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı özel ve resmi ilköğretim okullarına devam eden 7-12 yaş çocuklar oluşturmuştur. Araştırma örnekleme tesadüfi eleman örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Her bir okuldan 7-8 yaşından 40 çocuk, 9-10 yaş grubundan 40 çocuk, 11-12 yaş grubundan 40 çocuk olmak üzere toplam 120 çocuk araştırma örnekleme olarak alınmıştır. Çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgilerini tespit etmek için Buchanan-Barrow ve Barrett (1998a) tarafından geliştirilen senaryolar kullanılmıştır. Çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgileri puan ortalamalarının yaş gruplarına göre değişip değişmediğini incelemek için Varyans Analizi, cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemek için ise t Testi kullanılmıştır. Post-hoc test olarak Tukey Testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde yaşa ve cinsiyete göre okul dönemindeki çocukların ahlaki kural bilgisinin farklılaşmadığı sosyal ve keyfi sosyal kural bilgisinin ise farklılaştığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahlak gelişimi, sosyal gelişim, ilkökul dönemi.

THE RESEARCH OF CHILDREN'S SKILLS OF DIFFERING MORAL AND SOCIAL RULES ACCORDING TO SOME VARIABLES IN SCHOOL ENVIRONMENT

ABSTRACT

In this study it was investigated variables which effected moral, social and arbitrary social rule concepts of children at the school age. The dependent variable of the study was children's knowledge of moral, social and arbitrary social rules and the independent variables were age and gender. The sample of this study consisted of children at the age of 7-11 who were enrolled in private and state primary schools which were dependent on Konya Local National Education Authority. The participant childrens in this study were taken through the random sampling. From each school, 40 students from 7-8 age group, 40 students from 9-10 age group and 40 students from 11-12 age group were taken as research sample (totally 120 students). To investigate children's knowledge of moral, social and arbitrary social rules, it was used the scenarios which were developed by Buchanan-Barrow and Barrett (1998a). Variance Analysis was used to examine whether the average score of children's knowledge of moral, social and arbitrary social rules changes or not according to age group, t Test was used to examine whether it changes or not according to gender, and Tukey Test was used as post-hoc test. When examined the results of this research, it was understood that the moral rule knowledge of school age children didn't change according to age and gender, but social and arbitrary social rule knowledge differentiated.

Key words: Moral development, Social development, Primary School Period.

GİRİŞ

Turiel (1983) sosyal düşüncenin, ahlak ve sosyal alan olarak adlandırılan iki farklı alanı olduğunu ileri sürmüştür. Sosyal kural anlayışı, sosyal dünya hakkında gerçek bilgiye dayanmaktadır. Sosyal kurallar, belli sosyal gruplar tarafından meydana getirilir ve öğrenilmesi zorunludur. Ayrıca otoriteye, kurala, içeriğe bağımlıdır ve değiştirilebilir. Ahlaki kurallar ise sosyal dünya hakkında gerçek bilgi içeriğine sahip, evrensel, değiştirilemez, kural, otorite ve içerikten bağımsızdır. Değerli ve önemli yerleşmiş ilkelerin gücünden türetilmektedir. Bu iki kural alanını ayırt etme yeteneği özellikle sosyal çevrenin tümünü anlamada önemli bir rol oynamaktadır (Aktaran: Buchannan-Barrow ve Barrett, 1998a, 539).

* Bu araştırma Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesince düzenlenen XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Selçuk Mesleki Eğitim Fakültesi

*** Selçuklu Ertuğrul Gazi İlköğretim Okulu

Ahlaki ve sosyal alanla ilgili kavramlar yaşla birlikte değişmektedir (Smetana, 1985, 18). Yapılan çalışmalarda (Nucci ve Turiel, 1978, 400; Smetana, 1981, 1333; Siegal ve Storey, 1985, 1001; Smetana ve Braeges, 1990, 329; Weston ve Turiel, 1980, 417) çocukların ahlaki ve sosyal alan ile ilgili kuralları ayırt etme yeteneğinin yaşla birlikte arttığı bulunmuştur. 2,5 yaşından itibaren çocuklar ahlaki olayları sosyal olaylardan ayırt etmektedirler. Yau ve Smetana'ya (2003, 647) göre, çocukların ahlaki kural anlayışı sosyal kural anlayışından daha erken gelişmektedir. Smetana (1981, 1333-1336) yaptığı çalışmada 2-4 yaş arasındaki çocuklardan ahlaki ve sosyal kural ihlallerini değerlendirmelerini istemiştir. Çalışmasında çocukların ahlaki suçları sosyal suçlara göre daha ciddi, daha fazla cezaya layık, kural olmasa bile yanlış olarak değerlendirdiklerini öne sürmüştür. Bunun yanında çocukların sosyal olayları koyulan kuralla ve sosyal içerikle ilişkili olduğunu düşünme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Çeşitli yaşlarda (2.5–20 yaş) (Nucci, 1982; Aktaran: San Tse, 1995, 2) çocuklar ahlaki kuralları değiştirilemez, otoriteden bağımsız, kural olmasa da yanlış, genellenebilir olarak yargılamışlardır (Nucci, 1981; Nucci ve Nucci, 1982; Smetana, 1985; Aktaran: San Tse, 1995, 2).

Çocuğun doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu çevresel koşullara uyum sağlaması için yardıma ihtiyacı vardır. Çocuğa bu yardımı sağlayanlarda onun fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını zamanında karşılayan kişiler yani ailesidir. Doğumdan itibaren çocuk, etrafını saran fiziksel ve sosyal çevreye uyum sağlarken en büyük desteği anne ve babasından almaktadır. Ayrıca aileler, çocuklarının ahlak gelişmelerine onların davranışları ile ilgili daha fazla düşünmelerini sağlayarak katkıda bulunmaktadır (Smetana, 1999, 311). Çocuklar kuralları ilk önce ailede aile bireyleriyle etkileşim vasıtasıyla öğrenir. Diğer yandan çocukların okul gibi yeni bir sosyal çevreye girişi onların kural anlayışını pek çok açıdan etkilemektedir (Dunn ve Munn, 1985, 480). Korkmazlar'a (1998, 85) göre okul çocuk için yeni ve karmaşık bir sosyal çevreye girmek, birey olarak toplumda yer almak, dış dünyaya açılmaktır.

Çocuklar okulda okulun karışık yapısı, otorite ve karmaşık okul kuralları ile baş etmek zorundadır. Ahlaksal içeriğe sahip olan bazı okul kurallarını (örneğin, çalma, başkalarına zarar verme gibi) çocuk okula girmeden önce içselleştirdiği için kolayca bu kurallara uygun davranabilmektedir. Buna karşın ahlaki kurallara göre sosyal kuralların özel bir ortamda oluşması, açıklama yapılmasının zor olması, yanlış olduğuna dair daha az kanıta sahip olması ve çok çeşitli olmasından dolayı bu kurallarla ilgili çocukların düşünerek hareket etmesi daha fazla beklenmektedir (Smetana, 1993; Aktaran: Buchanan-Barrow ve Barrett, 1998, 540a). Çocukların kural anlayışı kuralların amaçları ile ilgili bilgiler tarafından kolaylaştırılırken, kurallarla ilgili yetersiz kalan açıklamalar ya da özellikle küçük çocukların anlayışının fazla zorlanabileceği düşüncesinden dolayı okul kuralları çok sayıda ve çeşitlidir. Okullardaki bazı sosyal kurallar somut bir etkiye sahiptir. Örneğin, çocuğun kendinin ve diğerlerinin yaralanması korkusu ile koridorda koşmasının yasaklanması gibi. Sosyal kuralların bu somut etkisi yüzünden bu kuralların içselleştirmesi kolaylaşmaktadır. Buna karşılık pek çok okul kuralı belirsizliğe ve keyfilığe sahiptir. Bunlar keyfi sosyal kurallar olarak adlandırılmaktadır. Otoriteye göre farklılaşabilen, otoritenin kendi isteği doğrultusunda koyulan, somut bir etkiye sahip olmayan kurallardır. Örneğin, okulun bahçesinde sarı çizginin dışında top oynamanın yasak olması. (Buchanan-Barrow ve Barrett, 1998, 540a).

Buchanan-Barrow ve Barrett'e (1998b, 266) göre okul ortamı çocuklara erken ve hayati fırsatlar sağlamaktadır. Çocukların toplumsallaşmasına katkıda bulunan en önemli kurumdur. Bu açıdan bakıldığında okulda kurallarla ilgili sıkıntı yaşayan çocukların hem toplumsallaşma sürecinde hem de akademik beceriler yönünden akranlarından geri kalabileceği düşünülmektedir. Bu yüzden bu araştırmada okul dönemindeki çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla ilgili bilgi düzeylerinin yaş ve cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı sınınmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı yaş ve cinsiyet değişkenine göre okul dönemindeki çocukların okul ortamındaki ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgilerinin farklılaşp farklılaşmadığını ortaya

çıkarmak ve bu konuda araştırma yapacak araştırmacılara temel veri sağlamaktır. Bu amaçlar ışığında aşağıda belirtilen alt amaçlara cevap aranacaktır.

Alt Amaçlar

1. Yaş değişkenine göre okul dönemindeki (7-12 yaş) çocukların okul ortamındaki ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla (aile otoritesi, öğretmen otoritesi, müdür otoritesi, suçun rapor edilmesi, ciddiyet, kuralın değiştirilebilirliği, kural yokluğu, genellenebilirlik) ilgili bilgileri arasında fark var mıdır?
2. Cinsiyet değişkenine göre okul dönemindeki (7-12 yaş) çocukların okul ortamındaki ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla (aile otoritesi, öğretmen otoritesi, müdür otoritesi, suçun rapor edilmesi, ciddiyet, kuralın değiştirilebilirliği, kural yokluğu, genellenebilirlik) ilgili bilgileri arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Yaş ve cinsiyet değişkenine göre okul dönemindeki çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgi düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği bu çalışmada var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeye çalışan genel tarama modeli kullanılmıştır. Çünkü tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1999, 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni olarak, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Ertuğrul Gazi İlköğretim Okulu, Esentepe İlköğretim Okulu ve Mustafa Necati İlköğretim Okuluna devam eden 7-12 yaş arası çocuklar alınmıştır. Araştırma örneklemini tesadüfi eleman örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Her bir okuldan 7-8 yaşından 40 çocuk, 9-10 yaş grubundan 40 çocuk, 11-12 yaş grubundan 40 çocuk olmak üzere toplam 120 çocuk araştırma örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada 7-8 yaş grubu çocuklar alt yaş grubu, 9-10 yaş grubu çocuklar orta yaş grubu, 11-12 yaş grubu çocuklara üst yaş grubu çocuklar olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın örneklemine alınan çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgilerini tespit etmek için kullanılan senaryolar Buchanan-Barrow ve Barrett (1998a) tarafından geliştirilmiştir.

Ahlaki kurallar ile ilgili senaryolar;

Senaryo 1: Bir çocuk okulunun bahçesinde kaydırakta oynayan çocukları itmek yasak olmasına rağmen başka bir çocuğu aşağıya itiyor ve çocuk yere düşüyor.

Senaryo 2: Bir çocuk okulunda başkalarının eşyalarını izinsiz almak yasak olmasına rağmen başka bir çocuğun çantasından habersiz bir kitap alıp kendi çantasına koyuyor.

Sosyal kurallarla ilgili senaryolar;

Senaryo 3: Bir çocuk okulunda koridorda koşma yasağı olmasına rağmen teneffüste birinci olarak okulun bahçesine çıkmak için koridorda koşuyor.

Senaryo 4: Bir çocuk okulunda kütüphanede çalıştıktan sonra kullandığımız kitapları tekrar yerine koymalısınız kuralı olmasına rağmen kitaplara baktıktan sonra karnı acıkıyor ve kitapları yerlerine koymadan kütüphaneden ayrılıyor.

Keyfi sosyal kurallarla ilgili senaryolar;

Senaryo 5: Bir çocuk okulunda oyun bahçesinde bulunan sarı çizginin dışında oyun oynamak yasak olmasına rağmen topa vuruyor ve top sarı çizginin dışına çıkıyor çocuk da topunu almak için sarı çizginin dışına çıkıyor.

Senaryo 6: Bir çocuk okulunda öğretmenine sen diye hitap etmek yasak olmasına rağmen öğretmene başka öğretmenin sen diye hitap ettiğini duyuyor ve öğretmenin sen diye çağırmanın eğlenceli olabileceğini düşünüp başka bir seferde o da öğretmene sen diye hitap ediyor.

Her senaryodan sonra çocuklara sekiz soru sorulmuştur.

Senaryo 1'den sonra sorulan sorular,

Soru 1: Annesi veya babası çocuğa kaydırakta oynayan arkadaşını itebileceğini söyleseydi çocuğun bunu yapması doğru olur muydu? Evet....., Hayır.....

Soru 2: Öğretmeni çocuğa kaydırdıktan arkadaşını itebileceğini söyleseydi çocuğun bunu yapması doğru olur muydu? Evet....., Hayır.....

Soru 3: Okulun müdürü çocuğa kaydırakta oynayan arkadaşını itebileceğini söyleseydi çocuğun bunu yapması doğru olur muydu? Evet....., Hayır.....

Soru 4: Çocuğun kaydırdıktan arkadaşını ittiğini başka bir çocuk görse fakat öğretmeni bu olayı görmese gören çocuk gördüklerini öğretmene söylemeli mi? Evet....., Hayır.....

Soru 5: Bu çocuğun yaptığı davranış yani kaydırakta oynayan arkadaşını itmesi sence kötü mü? Kötü değil mi? Eğer kötü ise ne kadar kötü? Kötü değil....., kötü....., çok kötü.....

Soru 6: "Başkalarını itmemeliyiz" kuralı değiştirilebilir mi? Evet....., Hayır.....

Soru 7: Çocuğun okulunda kaydırakta oynayan çocukları itmek yasak olmasa kaydırakta oynayan çocukları itmesi sence doğru mu veya yanlış mı? Doğru....., Yanlış.....

Soru 8: Bu çocuğun okulun dışında örneğin, parkta kaydırakta oynayan çocukları itmesi doğru mu veya yanlış mı? Doğru....., Yanlış.....

Diğer beş senaryodan sonra sorulan sekiz soru senaryoların içeriğine uygun olarak düzenlenerek araştırmaya katılan tüm öğrencilere sorulmuştur.

Bu ölçeğin geçerlik çalışmasında kapsam ve görünüş geçerliğine bakılmıştır. Kapsam geçerliği için ölçekte yer alan senaryolar ve her senaryodan sonra sorulan soruların sayısı ve nitelikçe yeterli olup olmadığı görünüş geçerliliği için de senaryoların verilmek istenen olayı yansıtıp yansıtmadığı uzman görüşleri alınarak değerlendirilmiştir. Ölçek öncelikle Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma ve Özel Eğitim alanında doktorasını tamamlamış olan üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar tarafından 6 senaryo ve her senaryodan sonra sorulan sekiz soru içerik, sayıca yeterli olup olmama, ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla ilgili olup olmama açısından değerlendirilmiştir. Ölçeğin uzmanlar tarafından değerlendirilmesi aşamasında araştırmacılar tarafından hazırlanan uygun ve uygun değil şeklinde iki cevap seçeneği olan sorulardan oluşan uzman değerlendirme formundan yararlanılmıştır. Uzman görüşleri sonrası keyfi sosyal kurallarla ilgili olan "bir çocuk öğretmene ikinci ismiyle hitap etmiyor" olayını yansıtan senaryo 6 ülkemizde öğretmenlere soyadları ile hitap edilmediği neden gösterilerek çıkarılması istenmiştir. Bu senaryonun yerine "bir çocuk öğretmene sen diye hitap ediyor" olayını yansıtan bir senaryo yazılmış ve ölçek yeniden uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanların değerlendirmeleri arasında tutarlılık olduğu görülmüştür. Uzman değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık ölçeğin geçerliliği olarak kabul edilmiştir.

Uzman görüşü alındıktan sonra ölçek 20 çocuğa 20 gün arayla uygulanmış ve iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyona bakılmıştır. Ölçeğin aralıklı iki uygulamasından elde edilen puanlar arasında $r = .78$ 'lik bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu korelasyon ölçeğin güvenilirlik katsayısı olarak belirlenmiştir.

Elde edilen bu sonuçlar ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği için bir kanıt olarak değerlendirilmiştir.

Puanlama: Çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla ilgili aile otoritesi, öğretmen otoritesi, müdür otoritesi, suçluyu ihbar etme ve değiştirilebilirlik ile ilgili bilgi düzeylerini saptamak için sorulan soru 1, soru 2, soru 3, soru 4, ve soru 6'ya verdikleri evet cevabına 0 puan, hayır cevabına ise 1 puan verilmiştir.

Çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla ilgili kural yokluğu ve genellenebilirlik algısının belirlenmeye çalışıldığı soru 7 ve 8'e verdikleri doğru cevabına 0 puan, yanlış cevabına ise 1 puan verilmiştir.

Çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla ilgili ciddiyet algısını sınamak için sorulan soru 5'e verdikleri kötü değil cevabına 0 puan, kötü cevabına 1 puan, çok kötü cevabına ise 2 puan verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan okul dönemindeki çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgilerini değerlendirmek için Buchanan-Barrow ve Barrett (1998a) tarafından geliştirilen senaryolar kullanılmıştır. Ölçeğin uygulaması araştırmacılar tarafından çocukların devam ettikleri okulların sessiz bir odasında bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin uygulanması aşamasında önce çocuk sessiz bir odaya alınmış ölçekte yer alan senaryo 1'in içeriği yüksek sesle okunmuştur. Daha sonra senaryo 1'in içeriğine uygun olarak hazırlanan sorular sorulmuş ve her sorudan sonra çocuğun verdiği cevap daha önceden hazırlanan cevap kağıdına not edilmiştir. Bu işlem diğer senaryolar içinde tekrar edilmiştir. Uygulama her çocuk için yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür.

Çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla ilgili,
Soru 1'de aile otoritesi algısı,
Soru 2'de öğretmen otoritesi algısı,
Soru 3'de müdür otoritesi algısı,
Soru 4'de suçluyu ihbar etme algısı,
Soru 5'de ciddiyet algısı,
Soru 6'da değiştirilebilirlik algısı,
Soru 7'de kural yokluğu algısı,
Soru 8'de genellenebilirlik algısı belirlenmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kurallarla ilgili bilgi düzeylerini tespit etmek için her kural alanı ile ilgili okunan ikişer senaryodan sonra sorulan sekiz sorudan her alt boyutla ilgili elde ettiği puanlar ayrı ayrı toplanmıştır. Daha sonra çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgisi alt boyutları ile ilgili puanlarının yaş gruplarına göre değişip değişmediği Varyans Analizi tekniği ile sınımlanmıştır. Post-hoc test olarak Tukey Testi kullanılmıştır. Çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kural bilgisi puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı ise t testi ile yapılarak analiz edilmiştir. İstatistiklerin anlamlılığı için hata düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına göre elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Çocukların ahlaki kural (arkadaşlarını itme, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz alma) bilgisi alt boyutlarına ait puanlarının yaş gruplarına göre değişip değişmediğini incelemek için verilere Varyans Analizi uygulanmış ve bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Yapılan Varyans Analizi sonucunda yaş gruplarına göre çocukların ahlaki kural bilgisi alt boyutlarında anlamlı fark gözlenmemiştir.

Tablo 1. Yaş Gruplarına Göre Okul Dönemindeki Çocukların Ahlaki Kural Bilgisi Alt Boyutları

Sosyal Kurallarla İlgili Alt Boyutlar	Yaş Grupları	Sosyal Kurallar			F	Önem Düzeyi
		n	$\bar{X}$	ss		
Aile Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	2.00	0.00	1.00	p> 0.37
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.97	0.15		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	2.00	0.00		
Öğretmen Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	2.00	0.00	5.22	p<0.00 1-2, 1-3
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.60	0.81		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.62	0.70		
Müdür Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.92	0.26	0.13	p>0.87
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.80	0.46		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.75	0.54		
Suçun Rapor Edilmesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.00	0.96	0.13	p>0.87
	Orta Yaş Grubu(2)	40	0.92	0.82		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	0.90	0.92		
Ciddiyet	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.85	0.42	0.55	p>0.57
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.75	0.43		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.80	0.40		
Değiştirilebilirlik	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.35	0.92	0.31	p> 0.73
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.50	0.81		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.42	0.81		
Kural Yokluğu	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.92	0.26	3.83	p<0.02 1-2
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.60	0.74		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.80	0.46		
Genellenebilirlik	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.82	0.38	0.68	p>0.50
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.70	0.56		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.77	0.47		

Çocukların sosyal kural (okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama) bilgisi alt boyutlarına ait puanlarının yaş gruplarına göre değişip değişmediğini incelemek için verilere Varyans Analizi uygulanmış ve bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Yapılan Varyans Analizi sonucunda yaş gruplarına göre çocukların sosyal kural bilgisi öğretmen otoritesi ve kural yokluğu alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre gözlenen farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere post hoc test olarak Tukey Testi uygulanmıştır.

Tukey Analizi sonucunda alt yaş grubu ile orta yaş grubu (I-J= 0.40, p<0.01), alt yaş grubu ile üst yaş grubu (I-J= 0.38 p<0.02) sosyal kural bilgisi öğretmen otoritesi puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Ayrıca alt yaş grubu ile orta yaş grubu sosyal kural bilgisi kural yokluğu alt boyutu puan ortalamaları arasında (I-J= 0.32, p<0.05) anlamlı fark olduğu gözlenmiştir.

Tablo 2. Yaş Gruplarına Göre Okul Dönemindeki Çocukların Sosyal Kural Bilgisi Alt Boyutları

Sosyal Kurallarla İlgili Alt Boyutlar	Yaş Grupları	Sosyal Kurallar			F	Önem Düzeyi
		n	$\bar{X}$	ss		

Aile Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	2.00	0.00	1.00	p> 0.37
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.97	0.15		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	2.00	0.00		
Öğretmen Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	2.00	0.00	5.22	p<0.00 1-2, 1-3
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.60	0.81		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.62	0.70		
Müdür Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.92	0.26	0.13	p>0.87
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.80	0.46		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.75	0.54		
Suçun Rapor Edilmesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.00	0.96	0.13	p>0.87
	Orta Yaş Grubu(2)	40	0.92	0.82		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	0.90	0.92		
Ciddiyet	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.85	0.42	0.55	p>0.57
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.75	0.43		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.80	0.40		
Değiştirilebilirlik	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.35	0.92	0.31	p> 0.73
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.50	0.81		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.42	0.81		
Kural Yokluğu	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.92	0.26	3.83	p<0.02 1-2
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.60	0.74		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.80	0.46		
Genellenebilirlik	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.82	0.38	0.68	p>0.50
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.70	0.56		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.77	0.47		

Çocukların keyfi sosyal kural (okulun bahçesinde sarı çizginin dışında oynamama, öğretmenine sen diye hitap etmeme) bilgisi alt boyutlarına ait puanlarının yaş gruplarına göre değişip değişmediğini incelemek için verilere Varyans Analizi uygulanmış ve bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Yapılan Varyans Analizi sonucunda çocukların keyfi sosyal kural bilgisi öğretmen otoritesi, ciddiyet, kural yokluğu alt boyutlarında yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre gözlenen farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere post hoc test olarak Tukey Testi uygulanmıştır.

Tukey Analizi sonucunda keyfi sosyal kural bilgisi öğretmen otoritesi alt boyutunda alt yaş grubu ile orta yaş grubu (I-J=.38 p<.01) ve alt yaş grubu ile üst yaş grubu (I-J=.035, p<.01) boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Keyfi sosyal kural bilgisi ciddiyet alt boyutunda alt yaş grubu ile orta yaş grubu (I-J=.30, p<.05). Puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Keyfi sosyal kural bilgisi kural yokluğu alt boyutunda ise alt yaş grubu ile orta yaş grubu puan ortalamaları arasında (I-J=.50, p<.01) anlamlı fark olduğu gözlenmiştir.

Tablo 3. Yaş Gruplarına Göre Okul Dönemindeki Çocukların Keyfi Sosyal Kural Bilgisi Alt Boyutları

Keyfi Sosyal Kurallarla İlgili Alt Boyutlar	Yaş Grupları	Keyfi Sosyal Kurallar			F	Önem Düzeyi
		n	$\bar{X}$	ss		
Aile Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	2.00	0.00	1.46	p>0.23
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.92	0.26		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.95	0.22		
Öğretmen Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.95	0.22	6.18	p>0.03 1-2,1-3
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.57	0.67		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.60	0.59		
Müdür Otoritesi	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.85	0.48	2.63	p>0.07
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.57	0.71		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.77	0.42		
Suçun Edilmesi Rapor	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.07	0.94	0.18	p>0.82
	Orta Yaş Grubu(2)	40	0.95	0.93		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.00	0.87		
Ciddiyet	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.72	0.55	3.21	p>0.04 1-2, 2-3
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.42	0.74		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.72	0.50		
Değiştirilebilirlik	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.65	0.73	2.40	p>0.09
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.52	0.78		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.27	0.81		
Kural Yokluğu	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.82	0.38	6.35	p>0.02 1-2
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.32	0.82		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.60	0.59		
Genellenebilirlik	Alt Yaş Grubu(1)	40	1.85	0.48	2.58	p> 0.07
	Orta Yaş Grubu(2)	40	1.72	0.55		
	Üst Yaş Grubu(3)	40	1.95	0.22		

farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilere t Testi uygulanmış ve bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyete Göre Okul Dönemindeki Çocukların Ahlaki Kural Bilgisi Alt Boyutları n, $\bar{X}$, ss ve t Değerleri

Ahlaki Kurallarla İlgili Bilgisi Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	Önem Düzeyi
Aile Otoritesi	Erkek	60	1.98	0.12	0.50	p>1.00
	Kız	60	1.98	0.12		
Öğretmen Otoritesi	Erkek	60	1.98	0.12	0.44	p>0.65
	Kız	60	1.96	0.25		
Müdür Otoritesi	Erkek	60	1.93	0.25	0.30	p>0.75
	Kız	60	1.91	0.33		
Suçun Rapor Edilmesi	Erkek	60	0.76	0.90	0.17	p>0.24
	Kız	60	0.96	0.95		

Ciddiyet	Erkek	60	1.96	0.18	0.00	p>1.00
	Kız	60	1.96	0.18		
Değiştirilebilirlik	Erkek	60	1.53	0.79	0.34	p>0.73
	Kız	60	1.48	0.79		
Kural Yokluğu	Erkek	60	1.76	0.56	0.90	p>0.37
	Kız	60	1.85	0.44		
Genellenebilirlik	Erkek	60	1.98	0.12	0.44	p>0.65
	Kız	60	1.96	0.25		

Tablonun sayısal değerleri incelendiğinde çocukların ahlaki kural bilgisi alt boyutlarına ait puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Çocukların sosyal kural bilgisi alt boyutlarına ait puanlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilere t Testi uygulanmış ve bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5’in değerleri incelendiğinde kız ve erkek çocukların sosyal kural (okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama) bilgisi suçun rapor edilmesi alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Cinsiyete Göre Okul Dönemindeki Çocukların Sosyal Kural Bilgisi Alt Boyutları n, $\bar{X}$, ss ve t Değerleri

Sosyal Kurallarla İlgili Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	Önem Düzeyi
Aile Otoritesi	Erkek	60	2.00	0.00	1.00	p>0.31
	Kız	60	1.98	0.12		
Öğretmen Otoritesi	Erkek	60	1.85	0.48	0.18	p>0.85
	Kız	60	1.86	0.50		
Müdür Otoritesi	Erkek	60	1.80	0.44	0.61	p>0.53
	Kız	60	1.85	0.44		
Suçun Rapor Edilmesi	Erkek	60	0.73	0.86	2.59	p<0.01
	Kız	60	1.15	0.89		
Ciddiyet	Erkek	60	1.86	0.34	1.74	p>0.08
	Kız	60	1.73	0.48		
Değiştirilebilirlik	Erkek	60	1.30	0.90	1.62	p>0.10
	Kız	60	1.55	0.76		
Kural Yokluğu	Erkek	60	1.76	0.53	0.16	p>0.86
	Kız	60	1.78	0.55		
Genellenebilirlik	Erkek	60	1.71	0.52	1.14	p>0.25
	Kız	60	1.81	0.43		

Çocukların keyfi sosyal kural bilgisi alt boyutlarına ait puanlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla verilere t Testi uygulanmış ve bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablonun sayısal değerleri incelendiğinde cinsiyete göre çocukların keyfi sosyal kural bilgisi alt boyutlarına ait puan ortalamalarının farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 6: Cinsiyete Göre Okul Dönemindeki Çocukların Keyfi Sosyal Kural Bilgisi Alt Boyutları n, $\bar{X}$, ss ve t Değerleri

Keyfi Sosyal Kurallarla İlgili Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	Önem Düzeyi
Aile Otoritesi	Erkek	60	1.93	0.25	1.37	p>0.17
	Kız	60	1.98	0.12		
Öğretmen Otoritesi	Erkek	60	1.68	0.59	0.49	p>0.62
	Kız	60	1.73	0.51		
Müdür Otoritesi	Erkek	60	1.71	0.58	0.32	p>0.74
	Kız	60	1.75	0.54		
Suçun Rapor Edilmesi	Erkek	60	0.88	0.92	1.50	p>0.13
	Kız	60	1.13	0.89		
Ciddiyet	Erkek	60	1.56	0.69	1.02	p>0.30
	Kız	60	1.68	0.53		
Değiştirilebilirlik	Erkek	60	1.43	0.85	0.69	p>0.49
	Kız	60	1.53	0.72		
Kural Yokluğu	Erkek	60	1.55	0.64	0.55	p>0.58
	Kız	60	1.61	0.66		
Genellenebilirlik	Erkek	60	1.80	0.54	1.01	p>0.31
	Kız	60	1.88	0.32		

TARTIŞMA ve YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmıştır. Yaş ve Okul Dönemindeki Çocukların Ahlaki Kural Bilgisi: Bu araştırmanın sonucuna göre yaş gruplarına göre çocukların ahlaki kural bilgileri alt boyutlarında anlamlı bir farklılık yoktur. Araştırmanın bu sonucu Buchanan-Barrow ve Barrett'in (1998, 539a) konu ile ilgili yaptığı açıklamaları doğrular niteliktedir. Buchanan-Barrow ve Barrett okul dönemindeki çocukların ahlaki kuralların hayati önemini kabul ettiklerini belirtmişlerdir. Ahlaksal içeriğe sahip olan bazı okul kurallarını (örneğin, çalma, başkalarına zarar verme gibi) çocuk daha okula girmeden önce içselleştirdiği için kolayca okulda bu kurallara uygun davranabilmektedir. Yaş ve Okul Dönemindeki Çocukların Sosyal Kural Bilgisi: Yaş gruplarına göre çocukların sosyal kural (okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama) bilgisi öğretmen otoritesi ve kural yokluğu alt boyutlarına ait puan ortalamaları farklılaşmaktadır. Alt yaş grubu çocukların sosyal kuralların öğretmen otoritesi ve kural yokluğu alt boyutunda orta ve üst yaş grubu çocuklara göre daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmektedir. Diğer bir deyişle alt yaş grubu çocukların okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama gibi sosyal kurallara bilinçsizce bir bağlılık gösterdikleri yani bu kural tipi ile ilgili henüz bir bilinç oluşturmadıkları söylenebilir. Bunun yanında orta ve üst yaş grubu çocukların ise okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama gibi sosyal kurallarla ilgili bir bilinç oluşturdukları ve bu kuralların otoriteye bağlı olduğunu kabul ettikleri ileri sürülebilir. Diğer yandan orta yaş grubu çocuklar alt yaş grubu çocuklara göre okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama gibi daha önceden otorite tarafından koyulan bir kural yoksa uyulması gereken bir durumda söz konusu değildir sonucuna ulaştıkları söylenebilir. Orta yaş grubu çocuklar sosyal kuralların otorite ve kuralın var olup olmamasına göre değişebileceği yargısına varmışlardır.

Araştırmanın bu sonucu Laupa'nın araştırma sonucu ile örtüşmektedir. Konu ile ilgili Laupa (1991, 321) yaptığı çalışmada çocukların öncelikle yetişkine uyma yöneliminde olmadıklarını fakat sosyal kurumlardaki otoritenin rolünü kavramlaştırmaya başladıklarını belirtmiştir. Diğer bir deyişle çocukların otorite anlayışları sosyal kurumların temelini teşkil eden kavramların gelişimi ile ilişkilidir. Laupa ayrıca erken çocukluk dönemindeki çocukların otoritenin sosyal pozisyonu hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarını yaşla birlikte bu bilginin arttığını ileri sürmüştür. Laupa'nın bu açıklaması alt yaş grubu çocukların kurallara körü körüne bağlı olduğunun göstergesi olabilir.

Üstün'e (1994, 27) göre 9-13 yaş arasındaki çocuklar alt yaş grubu çocuklardan farklı olarak, yanlış bir eylemi değerlendirirken, yalnız bu eyleme bakmayacaklar, onun içinde olduğu koşullara da dikkat edeceklerdir. Kuralları daha esnek biçimde uygulayacaklardır.

Okul kurallarının çok sayıda olması okula yeni başlayan çocuklar için sıkıntı yaratırken bunun yanında çocukların yaş ve deneyimlerinin artması ile bu kurallarla ilgili daha donanımlı hale geldikleri söylenebilir.

Yaş ve Okul Dönemindeki Çocukların Keyfi Sosyal Kural Bilgisi: Araştırmada keyfi sosyal kuralların (okulun bahçesinde sarı çizginin dışında oynamama, öğretmene sen diye hitap etme) öğretmen otoritesi, ciddiyet, kural yokluğu alt boyutunda yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır.

Orta ve üst yaş grubu çocuklar alt yaş grubu çocuklara göre keyfi sosyal kuralları otoriteye bağlı olarak değişebileceğini öne sürmektedirler. Diğer yandan orta yaş grubu çocuklar alt yaş grubu çocuklara göre okulun bahçesinde sarı çizginin dışında oynamama, öğretmene sen diye hitap etme) gibi daha önceden otorite tarafından koyulan bir kural yoksa uyulması gereken bir durumda söz konusu değildir sonucuna ulaştıkları söylenebilir. Ayrıca orta yaş grubu çocuklar keyfi sosyal kuralları alt ve üst yaş grubu çocuklara göre daha az ciddiye almışlardır. Orta yaş grubu çocuklar alt yaş grubu çocuklara göre keyfi sosyal kuralların sorgulanması gerektiği yargısına varmışlardır. Buna göre alt yaş grubunun orta yaş grubuna göre keyfi sosyal kuralları ciddi olarak algılaması bu yaş grubu çocukların kurallarla ilgili karmaşa yaşamalarından kaynaklanabileceği öne sürülebilir. Üst yaş grubu çocukların orta yaş grubu çocuklara göre okul ile ilgili kurallar hakkında daha fazla deneyime sahip olmaları ve bilişsel olarak daha ileri düzeyde olmaları yüzünden keyfi sosyal kurallara daha fazla önem yüklemeleri söz konusu olabilir.

Üstün'e (1994, 26) göre çocuklar 7-8 yaşına kadar öğrendiği tüm kuralları kesin olarak kabul eder. Bazı durumlarda kendi başına karar vereceğini anlamaz. Çocuğun kuralları algılamaları deneyimlerine ve yaşına bağlı olarak değişmektedir.

Cinsiyet ve Okul Dönemindeki Çocukların Ahlaki, Sosyal ve Keyfi Sosyal Kural Bilgisi: Araştırmanın diğer bir sonucu da çocukların cinsiyetine göre ahlaki ve keyfi sosyal kural bilgileri alt boyutlarında anlamlı bir farklılık yoktur.

Diğer yandan kız ve erkek çocuklar arasında sosyal kural bilgisi suçun rapor edilmesi alt boyutu puanlarının farklılaştığı görülmektedir. Sosyal kuralların (okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama) ihlalinde erkek çocuklar kız çocuklara göre suç işleyen kişinin otorite figürüne ihbar edilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir. Kız çocuklarının daha çok arkadaşlarını koruma, onlar arasında ispiyoncu olarak bilinmeme ve arkadaşlarını kaybetme korkusundan dolayı kuralları ihlal eden kişiyi ihbar etmedikleri erkek çocuklarının ise bu konularda bir kaygı yaşamaması bu sonucun elde edilmesinin bir nedeni olabilir. Diğer yandan kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzı ve kişilik yapısının böyle bir sonucun elde edilmesinin bir diğer nedeni olarak gösterilebilir. Diğer bir deyişle toplumun (örneğin, anne, baba, öğretmen gibi) kız çocuklardan daha sevecen, merhametli, yardımsever olmalarını beklediği, erkek çocuklardan ise atılgan, mücadeleci olmaları beklediği gözlenmektedir. Bu beklentinin kız ve erkek çocuklarının kural algıları üzerinde farklı etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bu sonuç Bussey ve Maughan'ın (1982, 741) konu ile ilgili ileri sürdüğü hipotezi doğrulamaktadır. Bussey ve Maughan' göre erkekler kurallarla ilgili kanun ve düzen yargısı üzerine yargıda bulunurlarken kızlar duygusallığa dayanan yargılarda bulunmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar ışığında geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

- Yaşlara ve cinsiyete göre çocukların ahlaki kural bilgileri arasında fark yoktur.
- Yaşlara göre çocukların sosyal kural (okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama) bilgisi öğretmen otoritesi ve kural yokluğu alt boyutlarında anlamlı farklılıklar vardır.
- Cinsiyete göre çocukların sosyal kural bilgisi (okul koridorunda koşmama, kütüphanede kitapları dağınık bırakmama) suçun rapor edilmesi alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkek çocuklar kızlara göre sosyal kuralları çiğneyen kişinin derhal öğretmene bildirilmesi gerektiğini kabul etmektedirler.
- Yaşlara göre çocukların keyfi sosyal kural bilgisi (okulun bahçesinde top oynarken sarı çizginin dışına çıkmama, öğretmene sen diye hitap etmeme) öğretmen otoritesi, kural yokluğu ve ciddiyet alt boyutunda anlamlı farklılıklar saptanmıştır.
- Cinsiyete göre çocukların keyfi sosyal kural bilgileri arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Araştırmanın sonuçlarını kısaca özetlemek gerekirse okul dönemindeki çocukların ahlaki, sosyal ve keyfi sosyal kuralları birbirinden ayırt ettikleri gözlenmektedir. Diğer yandan özellikle yaş ilerledikçe çocukların sosyal kuralları içselleştirdikleri yani okuldaki kurallar üzerinde öğretmen otoritesinin yetkisini kabul ettikleri tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında geliştirilen öneriler şunlardır:

- 1- Çocuğun başarılı bir okul hayatı için ilk şart okuldaki kurallara uygun hareket etmesidir. Çocukların okula ilk başladıklarında yaşadıkları karmaşayı olumlu bir şekilde atlatabilmeleri için özellikle 1. sınıf öğretmenlerinin kurallarla ilgili öğrencilere sık sık anlaşılır açıklamalar yapmaları gerekmektedir.
- 2- Çocuğun başarılı bir okul hayatı geçirmesini etkileyen diğer bir unsur da ailedir. Çocuğu okul hayatına hazırlama ile ilgili anne ve babalara yönelik eğitim seminerleri verilmelidir.
- 3- Okul dönemindeki çocuğun başarılı olmasının başka bir şartı da okulöncesi eğitimidir. Okulöncesi eğitim kurumu çocuğun okul kurallarına aşinalık kazanma açısından faydalı olabilecektir. Okulöncesi eğitim kurumuna giden çocuk okul kurallarına ayak uydurmaya çalışmakla geçireceği zamanı direkt akademik konulara yönelerek geçireceği için okulöncesi eğitim kurumuna gitmeyen arkadaşlarına göre akademik yönden daha avantajlı konuma geçecektir.
- 4- İlköğretim okullarının kuralları anlaşılabilirlik yönünden okul idarecileri ve öğretmenler tarafından yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- 5- Okullardaki kuralların çok sayıda ve çeşitli olması çocukların okulla ilgili korku yaşmalarına sebebiyet vereceği için rehber öğretmenlerin özellikle okula yeni kayıt olan çocuklara ve ailelerine yardım hizmeti götürmesi gerekmektedir.
- 6- Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde çocukların okul yöneticilerine kurallarla ilgili bir önem yüklemedikleri görülmektedir. Bu sonuç okul yöneticilerinin okul kuralları konusunda pasif kaldıklarını düşündürmektedir. Bu yüzden okul yöneticilerinin okul kurallarının koyulması ve uygulanması aşamasında çocuk merkezli olarak duyarlılıklarının artması gerekmektedir.

7- İlköğretim okullarının I. kademe müfredatı çocuğun ahlaki ve sosyal gelişimini destekleyecek ders içerikleri yönünden yeniden gözden geçirilip bu gelişim alanlarına yönelik derslerin koyulması sağlanmal

KAYNAKÇA

- Buchanan-Barrow, E. ve Barrett, M. (1998a). Children's rule discrimination within the context of the school. *British Journal of Developmental Psychology*, 16, 539-551.
- (1998b). Individual differences in Children's Understanding of the school. *Social Development*, 7, 2, 250-268.
- Bussey, K. ve Maughan, B. (1982). Gender differences in moral reasoning. *Journal of Educational Psychology*, 42, 701-706
- Dunn, J. ve Munn, P. (1985). Becoming a family member: Family conflict and the development of social understanding in the second year. *Child Development*, 56, 480-492.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korkmazlar, Ü. (1998) "Son Çocukluk Dönemi." *Ana-Baba Okulu*. Yedinci Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Laupa, M. (1991). Children's reasoning about three authority attributes: Adult status, knowledge, and social position. *Developmental Psychology*, Vol. 27, No.2, 321-329.
- Nucci, L. P. ve Turiel, E. (1978). Social interactions and the development of social concepts in preschool children. *Child Development*, 49, 400-407.
- San Tse, P. (1995). Chinese children's evaluation of authority's responses to social events. Master of arts degree, Ashland University.
- Siegal, M. ve Storey, R. M. (1985). Day care and children's conceptions of moral and social rules. *Child Development*, 56, 1001-1008.
- Smetana, J. G. (1981). Preschool children's conceptions of moral and social rules. *Child Development*, 52, 1333-1336.
- (1985). Preschool children's conceptions of transgressions: Effects of varying moral and conventional domain-related attributes. *Developmental Psychology*, Vol. 21, No.1, 18-29.
- (1999). The role of parents in moral development: a social domain analysis. *Journal of Moral Education*, Vol. 28, No. 3, pp. 311- 321 (11).
- Smetana, J. G. ve Braeges, J. L. (1990). The development of toddlers' moral and conventional judgments. *Merrill- Palmer Quarterly*, 36, 329-346.
- Üstün, E. (1994). "Çocuğun Yaşantısında Otorite Figürünün Önemi." *Okulöncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı*. Editör: Şule Bilir, İstanbul: Ya- Pa Yayınları.
- Weston, D. R. ve Turiel, E. (1980). Act-Rule Relations: Children's Concepts of Social Rules. *Developmental Psychology*, Vol. 16, No. 5, 417-424.
- Yau, J. ve Smetana, J. G. (2003). Conceptions of moral, social-conventional, and personal events among Chinese preschoolers in Hong Kong. (Empirical Articles). *Child Development*, 74, 647-658.